

Dr inż. Teodor Józef Blachut (Błachut)

(1915 – 2004)

Urodził się 10 lutego 1915 w Częstochowie. Był synem Aleksandra, architekta, i Heleny z domu Czekalskiej. Wybitny geodeta, kartograf, twórca instrumentów fotogrametrycznych i kartograficznych, działacz polonijny, poliglota. Uczestnik kampanii wrześniowej 1939 i francuskiej 1940. Długoletni członek Polskiego Instytutu Naukowego w Kanadzie, Oddział w Ottawie, i innych organizacji polonijnych. Założyciel Polskiego Instytutu Dziedzictwa i Kultury „Kaszuby”. Zmarł 17 czerwca 2004 w Ottawie. Został pochowany na cmentarzu w Wilnie, na Kaszubach w prowincji Ontario w Kanadzie.

Młodość i lata wojny

Po ukończeniu Gimnazjum im. Karola Miarki w Mikołowie, studiował na oddziale mierniczym wydziału inżynierii lądowej i wodnej Politechniki Lwowskiej (1932 – 1938). Uzyskał tytuł inżyniera po obronie pracy dyplomowej z zakresu fotogrametrii, pod kierunkiem pioniera tej dyscypliny w Polsce, prof. Edmunda Wilczkiewicza. Do wybuchu wojny pracował w biurze geodety przysięgłego w Katowicach, gdzie kierował pracami pomiarowymi w Mysłowicach i Czechowicach.

Uczestniczył w kampanii wrześniowej 1939 a następnie, po przedostaniu się do Francji, wstąpił jako ochotnik do 2. Dywizji Strzelców Pieszych pod dowództwem gen.bryg. Bronisława Prugara-Ketlinga. Wziął udział w kampanii 1940 i latem tego roku, po przekroczeniu przez Dywizję granicy szwajcarskiej, został internowany w obozie uniwersyteckim w Winterthur k. Zurychu. Prowadził tam akcję odczytową

wśród polskich żołnierzy, pracując jednocześnie na wydziale geodezji Eidgenössische Technische Hochschule w Zurychu (pierwszej politechniki na świecie), pod kierunkiem wybitnego fotogrametry, prof. Maxa Zellera.

Po wojnie

W 1946 został zatrudniony w zakładach Wilda w Heerbrugg, produkujących światowej klasy instrumenty geodezyjne i fotogrametryczne. Znany w świecie autograf Wild A-7, urządzenie do wykonywania map za pomocą zdjęć lotniczych, był skonstruowany według jego pomysłu. Prowadził działalność naukowo-techniczną w różnych krajach Europy, Azji i Ameryki Południowej, uczestnicząc w tworzeniu ośrodków fotogrametrycznych i szkoleniu specjalistów. Zorganizował, między innymi, Instytut Fotogrametryczny w Jerozolimie, w Izraelu. Odwiedził też Polskę, gdzie prowadził szkolenie z zakresu obsługi nowoczesnego sprzętu fotogrametrycznego zakładów Wilda.

Kanada

Do Kanady przyjechał w 1951, na zaproszenie National Research Council w Ottawie, gdzie na wydziale fizyki stosowanej stworzył Sekcję Badań Fotogrametrycznych, którą kierował aż do przejścia na emeryturę w 1980. Sekcja ta stała się wiodącym w świecie ośrodkiem badań naukowych i wdrożeniowych w fotogrametrii, m.in. przez tworzenie metod fotogrametrycznych do prac katastralnych (ewidencja gruntów i budynków), pomiarów i sporządzania map. Prowadzono tam również prace nad zniekształceniami obrazu fotograficznego, wykorzystaniem zdjęć satelitarnych w kartografii oraz opracowano, wdrożoną w wielu krajach, nową metodę analitycznego wyrównywania aerotriangulacji. Pod kierunkiem Teodora Blachuta wynaleziono i skonstruowano nowoczesne instrumenty fotogrametryczne, m.in. autograf analityczny i ortokartograf (przyrząd do wytwarzania stereoortofotografii, z urządzeniem do cieniowania rzeźby terenu). Nowe metody fotogrametryczne i badania dokładności map były testowane na specjalnych poligonach badawczych w Hull, Renfrew i Sudbury.

Dużym osiągnięciem Teodora Blachuta było wynalezienie i rozwinięcie metody stereo-ortofoto, czyli zastąpienie tradycyjnych zdjęć fotogrametrycznych przez numeryczne modele terenu. Jego praca doktorska, *Mapping and Photointerpretation System Based on Stereo-Orthophotos*, obroniona w 1972 na Eidgenössische Technische Hochschule w Zurychu, zawierała analizę nowej metody i przykłady praktycznych wyników jej zastosowania. Zarówno metoda stereo-ortofoto, jak i wiele innych prac zrealizowanych pod kierunkiem Teodora Blachuta w National Research Council, były wybitnie pionierskie i przyczyniły się do zwrotu w światowej fotogrametrii. O ich nowatorstwie świadczą uzyskane przez niego patenty: siedem kanadyjskich i osiem amerykańskich.

Utrzymywał kontakty naukowo-techniczne z uczelniami w Polsce, głównie z Politechniką Warszawską i Akademią Górniczo-Hutniczą w Krakowie, a także z Komitetem Geodezji PAN i z Polskim Towarzystwem Fotogrametrii i Teledetekcji.

Prowadził, z inicjatywy organizacji międzynarodowych, rozległe studia w krajach afrykańskich i w Chinach, a także organizował duże projekty wdrażające (m.in. w Kolumbii i Peru), wprowadzając kataster wielozadaniowy oparty na technikach ortofoto (1976-1985).

Był Visiting Professor i wykładowcą na wielu uniwersytetach i politechnikach w Europie, USA, Chinach, Japonii i Argentynie.

Publikacje naukowe i inne

Opublikował ponad 150 pozycji naukowych i technicznych, głównie artykułów i rozpraw w jęz. angielskim, a także w jęz. polskim, francuskim, niemieckim i hiszpańskim, oraz szereg publikacji książkowych, będących również podręcznikami uniwersyteckimi w wielu krajach.

Lista jego wybranych publikacji książkowych obejmuje następujące pozycje:

Cadastre - praca zbiorowa (red. T. Blachut) - Ottawa 1975,

Historical Development of Photogrammetric Methods and Instruments - wspólnie z R. Bukhardt - New York 1978, (przetłumaczona na siedem języków),

Urban Surveying and Mapping - współautor z A. Chrzanowskim i J. Saastomaine - New York 1979,

Dynamiczny rozwój informacji o ziemi oparty na katastrze wielozadaniowym - Kraków 1995 (wydana też w jęz. angielskim i greckim),

Polacy! I to jacy! - Kielce 2004.

Członkostwo w organizacjach naukowych i innych

Teodor Blachut był przewodniczącym Canadian Institute of Surveying. Był członkiem Stowarzyszenia Polskich Kombatantów (od 1952), Stowarzyszenia Inżynierów Polskich i Polskiego Instytutu Naukowego w Kanadzie, Oddział w Ottawie. Założył i prowadził przez wiele lat Polish Heritage Institute „Kaszuby”, zainicjował powstanie Muzeum Polskich Kaszubów, oraz wydał i opatrzył wstępem publikację *The Proud Inheritance - Ontario's Kaszuby*.

W 1996 utworzył, wraz z żoną Fanni Emile, Fundusz Nagród i Stypendiów przy krakowskiej Akademii Górniczo-Hutniczej, z którego są wypłacane corocznie nagrody i stypendia dla młodych pracowników nauki w dziedzinie fotogrametrii i teledetekcji.

Odznaczenia i nagrody

Członek Royal Society of Canada (1970),

Photogrammetric Award, przyznana przez American Society of Photogrammetry, za wyjątkowe osiągnięcia badawcze na rzecz rozwoju fotogrametrii (1973),

Luis Struck Award, ufundowaną przez rodzinę Luis Struck, za wyjątkowe osiągnięcia na polu współpracy panamerykańskiej w dziedzinie fotogrametrii (1973),

Doktor honoris causa Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie (w dziedzinie geodezji),

Członek zagraniczny Polskiej Akademii Nauk (1995),

Członek honorowy Panamerykańskiego Instytutu Geografii i Historii,

Krzyż Oficerski IV klasy Orderu Zasługi Rzeczypospolitej Polskiej,

Medal Honorowy Politechniki w Mediolanie.

Rodzina

Był żonaty ze Szwajcarką, Fanni Emile z domu Schawalder. Mieli trzech synów: Jana (lekarz), Daniela (dyrektor hoteli) i Piotra (lekarz). W okresie emigracji solidarnościowej w latach osiemdziesiątych ubiegłego wieku gościł, wraz z żoną, w swoim domu letnim na Kaszubach podczas wakacji dzieci nowo przybyłych do Kanady polskich emigrantów. Te wakacje i gościnność państwa Błachutów pozostały na długo w ich pamięci.

Teodor Józef Błachut spoczywa, wraz ze zmarłą w 2012 żoną Fanni, na cmentarzu parafialnym w Wilnie, przy kościele pod wezwaniem Najświętszej Maryi Panny, na ontaryjskich Kaszubach.

Bibliografia

Agata i Zbigniew Judyccy - *Polonia. Słownik biograficzny* - Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2000 (biogram T. J. Błachuta, str. 27),

Polski wkład w przyrodoznawstwo i technikę – Słownik polskich i związanych z Polską odkrywców, wynalazców oraz pionierów nauk matematyczno-przyrodniczych i techniki, Bolesław Ostrowski (red.), Instytut Historii i Nauki im. L. i A. Birkenmajerów Polskiej Akademii Nauk i Instytut

Pamięci Narodowej, Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, Tom I A-G, Warszawa 2015 (biogram T. J. Błachuta, str. 148-150),

Strona internetowa: <http://ptfit.sgp.geodezja.org.pl> › pliki › biografia_Blachut

Fotografie

Dr Teodor Józef Blachut - strona internetowa: <https://geoforum.pl/geowiedza/16>

/MJD/

©The Oskar Halecki Institute in Canada, 2020